

Posudek oponenta bakalářské práce

Předkládaná práce se zabývá tématem vzájemných diplomatických vztahů Československa a USA od konce 2. světové války až do Února 1948. Má symetrickou strukturu, kdy první dvě části představují oba státy ve zmíněném období a třetí část se věnuje vlastnímu tématu jejich vzájemných vztahů. Zatímco první dvě části mají silně kompilační charakter, třetí část skutečně pracuje s prameny z AMZ a edicemi dokumentů, takže přináší některé dílčí nové poznatky.

Vybrané téma se stalo v poslední době námětem přinejmenším dvou prací (Igor Lukeš, Petr Prokš), z nichž autor hojně cituje. Autor přinesl i některá nová zjištění, zejména v částech 3.2. a 3.3., která zaznamenávají činnost Američanů na našem území na základě dokumentů z AMZ. Zatímco předchozí pasáže přinášely rovněž zajímavá fakta, (třeba o manipulaci s pomocí z UNRRA), jež však byla převzata z knih Lukeše a Prokše, zde autor doplňuje vlastní příklady. K diskreditační kampani proti USA by se mohl uvést i případ obnovy Lidic, kde komunisté zabránili americké Lidice memorial committee Williama Kostky realizovat svůj dar 12 mil USD, aby je pak v tisku uváděli jako příklad americké věrolomnosti. Autor uvádí také americké zprávy o údajně upadající disciplíně Rudé armády na našem území, americkou kritiku odsunu Němců, chyby, kterých se dopustili Američané při předávání moci civilním úřadům na obsazených územích, nebo incidenty vzniklé z jejich lehkovážného přístupu k dívkám. To jsou detaily, které pomáhají pochopit postup komunistů v jejich protiamerické kampani a umožňují také poznat, jak Američané posuzovali domácí situaci před Únorem.

První dvě pasáže o obecném kontextu obou zemí zabírají někdy však až příliš široké pole, čímž se pouštějí do diskuze složitých problémů, které nemohou podat korektně. Například je to silné přeceňování role Beneše v cestě do sovětského područí (s. 25-27) či geneze myšlenky na odsun Němců (s. 28-30) či znárodnování (např. znárodnění cukrovarů podle prezidentského dekretu č. 101 se netýkalo porolničených cukrovarů). Američané se na konci války také nezastavili 5.-6. 5. na linii, kterou udává autor (s. 27), ale postoupili až ke středočeské Slivici, kde 11. 5. bojovali společně s Rudou armádou proti jednotkám SS z Truppenübungsplatz Böhmen na Benešovsku. Tuto událost připomíná pomník postavený dle návrhu arch. Václava Hilského a vztyčený zde r. 1970.

V tomto úvodním výkladu autor vychází výhradně ze sekundární literatury, kterou nadbytečně cituje i u banalit, u kterých není třeba uvádět zdroj. Naopak jinde, kde rozebírá obsah nějakého důležitého dokumentu, by se hodilo nespokojit se s tvrzením sekundární literatury a podívat se do textu dokumentu. Autor by pak mohl dokument více využít pro své téma, nebo ověřit správnost přebíraného tvrzení. Například Churchillův projev ve Fultonu ve státě Missouri je k dispozici na internetu v edici a zjistíme z něj, že v něm jmenovitě zmiňoval Československo jako poslední demokracii na východě. Kennanův dlouhý telegram s rozbořem sovětské politiky je rovněž dosažitelný. Překvapí, že autor se nepodíval ani do Košického vládního programu a přebírá tvrzení, že kritériem pro zakázání stran byla účast na odboji (s. 28). To lze těžko tvrdit vzhledem k tomu, že v odboji se účastnil národní demokrat Vlastimil Klíma i řada agrárníků, včetně Rudolfa Berana. Tato výtka však platí opravdu jen pro první dvě části práce, v třetí stěžejní části autor s texty dokumentů pracoval. Zde uvádí např. rozbor memoranda Výboru válečné obnovy (s. 34).

Moje druhá výtka je, že autor v této úvodní pasáži nedokázal dostatečně „prodat“ i svoje objevy z AZM, jako je cenný dokument o americkém postoji k odsunu Němců (s. 29). Jistě by se hodilo říct něco víc k americkým námitkám vůči odsunu, jít do hloubky. Tady není uvedena ani datace. I tato výtka se však týká jen prvních dvou úvodních pasáží.

Vzhledem k tomu, že autor se tématu bude pravděpodobně ještě věnovat, sluší se uvést zásadní výtku ke koncepci. Bohužel je zde příliš vidět, že autor je koncepčně pod vlivem českých prací, ze kterých vycházel. Téma mezinárodních vztahů není nutno nahlížet jen z hlediska bilaterální diplomacie dvou států a není třeba se omezovat jen na nejvyšší státní představitele.

Kromě bilaterálních vztahů je tu přeci ještě úroveň mezinárodního práva a OSN, které je v době po 1945 velkým tématem. OSN je zmíněno jen jednou v úvodních pasážích ve spojitosti s prezidentem Trumanem (s. 16). Autor nesleduje postavení obou zemí na tomto fóru, i když tu je, o čem mluvit. Je to doba jednání o Universal Declaration of Human Rights, k níž se vázalo několik mezinárodních konferencí UNESCO a jednání komisí OSN, při kterých se střetli představy východu a Západu. OSN je spojeno i se spory o český uran, kdy zde vystoupil náš ministr zahraničí Jan Masaryk, aby ujistil veřejnost, že český uran bude využíván jen k mírovým účelům v lázních, zatímco již byla podepsána smlouva se SSSR o jejich výhradním právu na náš uran. Kromě OSN zde byl i norimberský proces, kde nacisty soudili američtí soudcové dle amerického práva a Československo tam vyslalo delegaci složenou z našich právníků. U nás pak toto komentoval Antonín Hobza v Praze a Vladimír Kubeš v Brně.

Co se úrovně představitelů týče, nejsou americko-československé vztahy jen otázkou představitelů státu a vzájemných velvyslanectví. Úpadek amerického vlivu u nás zajisté pomáhají pochopit osudy prvorepublikových exponentů amerikanismu. Ti byli buď mrtví (automobilista Václav Klement), nebo přešli k otevřenému obdivu k SSSR. To se týká školního reformátora Václava Příhody nebo evangelíka Josefa Lukla Hromádky, který strávil válku v americkém exilu. Všeobecný obrat české kultury k SSSR, který tehdy nastal, autor nebere v potaz. Přesto zde byl třeba Vojta Beneš, jehož autor nezmiňuje. Americké vztahy u nás rozšiřovaly i organizace, jako byla YMCA a židovský JOINT. Byli zde skauti a liga lesní moudrosti, kteří hleděli již v první republice k americké republice (či indiánům) jako ke vzoru. V éře 1945-48 zde byla také řada utopických elitních škol, které se snažily poskytovat dětem kvalitní anglosaské vzdělání dle vzoru Anglie a USA a zároveň je učit i rusky (např. Kolej krále Jiřího v Poděbradech, Slovanská kolej v Měšicích u Prahy). Snažily se připravit mládež na úlohu mostu mezi Východem a západem.

K závěrečné autorově úvaze o dalším směřování lze podotknout, že sledovat „komparaci vztahů obou zemí napříč různými dějinnými periodami“ by byla volba, jež by vedla k dalšímu nepůvodnímu psaní pod vlivem sekundární literatury. Svá zjištění z archivů bude zajisté moci lépe využít, pokud se rozhodne pro rozšíření tématu „o sekci kulturní“.

Práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, navrhuji hodnotit ji stupněm

velmi dobře.

Doc. PhDr. et Dr. phil. Ivo Cerman, Ph.D.

23. 8. 2018